

Tamás
János

MAJK MINT OROSLÁNY VÁROS ÜDÜLŐKÖRZETE

Világszerte jelenség, hogy az anyagilag tehetős emberek többsége a minden kényelemmel és komforttal berendezett lakását fenntartva, igyekszik magának valahol — ahol fű, fa, virág, hús patak, madárdal és egyéb ősidőkből származó dolgok találhatóak — akárcsak pár négyzetméternyi helyet is szerezni, hogy idegeit megnyugtassa, izmait könnyed fizikai munkával, kertészkedéssel fel-frissítse, nyári kánikulában egy árnyékos fa alatt pihenhessen. A technika vívmányait azonban itt sem akarja teljes egészében nélkülözni, mert pl. nem akar bűdös petróleummal világítani, hanem villannyal, nem akar ásott kút vagy gödör fertőzött vízből inni, hanem steril vízvezetéki vizet és így tovább. A közművesítés miatt tehát bizonyos településformát kell keresni, figyelembe véve a fő szempontot, hogy a szabad természet legszebb tájai, fürdésre alkalmas víz, jó levegő stb. helyben legyen. Így alakultak ki az üdülőtelepek.

Hazánkban legelőbb a Balaton környékén, a jelenlegi fejlett autós-turisztika következtében azonban számos más helyen is. alakultak ilyen üdülőtelepek, vagy több üdülőtelep összekapcsolásával úgynevezett üdülőkörzetek. Komárom megye köztudottan az ország egyik legjobban iparosított megyéje. Üzemei között túlnyomó többségben egészségre károsak vannak. Tatabánya, Oroszlány, Dorog szénbányái, Lábatlan, Tatabánya cement-, Almásfüzitő timföldgyára foglalkoztatják a legnagyobb számú embertömeget. Indokolt lenne tehát, hogy ezen ipari üzemek dolgozói találjanak megyéjükön belül olyan helyet, ahol felüdülnének, pihenő házacskáikat felépíthetik. Ilyen meggondolások alapján létesült az Esztergom melletti Búbánat-völgyben, a Tata melletti fenyvesben, Koppánymonostor mellett a Duna-partján, a tatai Fényes-forrás körül és még több helyen kisebb-nagyobb üdülőtelep.

Oroszlány város környékén 1967-ig nyoma sem volt olyan törekvéseknek, hogy üdülőtelep létesüljön, hacsak a horgászegyesület tagjainak igyekezetét nem tekintjük annak, akik egészen takaros, polinéziai tájat idéző, cölöpökre épült házacskákat létesítettek a hőerőmű hűtőtávanak partján. A városi tanácsnak ugyan volt már régtől fogva elképzelése, mely szerint a Bokodi-tó partján létesít kis területű telkeket, de a konkrét kivitelezésre csak napjainkban került sor.

Az életszínvonal emelkedésének hatására a szőlőhegyekben is keresnek telkeket az emberek, ahol egyre többen állítják fel hétvégi házaikat. Más városok és községek körül is látni, hogy a kis háztáji szőlőben levő présházak, pincék kezdik reneszánszukat élni. Megállapítható tehát, hogy a mai kor embere keresi a lehetőségét annak, hogy szabad idejét az ipari településektől távolabb, a maga kis várában tölthesse. Hazánk bővelkedik ugyan vadregényes szép tájakban, de ezek egyre fogynak. Ezért nem lényegtelen, hogy az üdülőkörzetek helyét hol jelölik ki. Egyrészt a létesítendő ipartelepek szabnak ha-

tárt, másrészt az a kíváncsi, hogy a természeti környezet olyan legyen, hogy abban valóban felüdüljön az ember. A közművesítés könnyebb megoldása, a közmű racionális kihasználása szempontjából az sem mellékes szempont, hogy idegenforgalmi látogatottsága is legyen a vidéknek, így vendéglátásra, szórakozásra berendezkedett nagyobb üzemet is létesíthetnek az üdülőkörzetben.

A TÁJ TÖRTÉNELMI ÉS TERMÉSZETI SZÉPSÉGEI

Oroszlány városa rendkívül szerencsés helyzetben van e tekintetben. Ha igaz lehetne a költő elképzelése, hogy „A Föld isten kalapja és hazánk bokréta rajta”, úgy valószínűleg Oroszlány környéke lenne a bokrétában az egyik legszebb virág. Akinek módjában volt már egy verőfényes nyári reggelen repülősetát tenni a város fölött, az tudná tanúsítani, mennyi szívet gyönyörködtető szépség van e tájban. A Vértes — amelynek szépségét több költőnk megénekelte már — itt fekszik a város körül. Lakói sajnos nehezen ismerik fel a lehetőségeket, pedig az erdők koszorúja, a középkori várromok és klastromok történelmi levegője, a hegyek lábánál meghúzódó apró tavacsok szinte kínálják a pihenést, nyugalmat és egészséget.

A városnak van egy, az országban egyedülálló, de Európában is ritkaságnak számító idegenforgalmi nevezetessége: a *majki kolostorkomplexum* (Lengyelországban van még egy ilyen). A festői fekvésű, szép barokk épületegyüttes a maga műfajában páratlan. Tizenhét különálló, kis remetelakás környezi a kastélyt. Valamennyi remetelakásban háló, dolgozó, kápolna és éléskamra található.

Majk már 1252-ben „hiteles hely” volt, ami ma közigazgatási központot jelent, joga volt okmányokat kiadni, hitelesíteni. 1338-ban Zsigmond király kedvenc vadásztanyájaként említi a krónikás. A templom és az első kolostor, amely a premontrai szerzetesrend tulajdonát képezte, a török uralom alatt ment tönkre. A település mai formája a XVIII. század derekán alakult ki, akkortájt, amikor Oroszlány is benépesült szlovák ajkú telepésekkel. Az 1748—1749. években az Eszterházyak a tulajdonukat képezett kolostort a kamalduli néma barátoknak ajándékozták. Ezeket II. József császár 1782-ben kiköltöztette onnan. Lichtenstein herceg 1815-ben 150 munkást foglalkoztató posztókésszövő üzemet létesített Majkon. A birtok 1860-ban ismét az Eszterházy család birtokába került. A kolostorból lakályos kastély épült, épülettömbjét Fellner Jakab tervezte. A barátok cellaházait eredeti építészeti stílusukban meghagyva cselédlakásokká alakították. A házak boltíves mennyezetének freskóit szerencsére csak bemeszelték, így azokon védőréteg keletkezett és ma aránylag könnyen restaurálhatók. A kastély és környéke 1945-ig nagy vadászatok és fogadások színhelye volt.

A II. világháború után pusztulásnak indult épületeken ma már sajnos annyi a javítanivaló, hogy nehezen akad igazi gazdája ennek a páratlan műemléknek, pedig magja lehetne a tatabányai és oroszlányi bányavidék egyik üdülőkörzetének. A város lokálpatriótái, a szépérzékkel rendelkező és az építészeti formákhoz valamennyire is értő emberek szomorúan látják ezen nagy értékű műemlék pusztulását. Hazánkon belül elég kevéssé ismert a majki kolostor, jóllehet műemléki jelentősége vetekszik a tihanyi, vagy a zirci apátság értékével. Külföldiek előtt természetesen még inkább ismeretlen ez a hely. Addig nyilvánvalóan nem kíváncsiak sem a belföldiek, sem a külföldiek egy ilyen történelmi és kultúr nevezetességre, amíg létezéséről tudomásuk sincs. Ahhoz, hogy iránta az érdeklődést fel lehessen kelteni, rendet, tisztaságot kell előbb teremteni, el kell tüntetni a műemlékről az elhanyagoltság képét. A közvetlen

környezetet olyanná kell tenni, hogy vonzza az embereket mint a vasat a mágnes, mint ahogy százezreket vonz Lillafüred, a Duna-kanyar és a többi üdülőhely.

Mindez pénzbe, igen sok pénzbe kerül. Az eddigi elképzelések a kolostor hasznosítására sorra fiaskót vallottak. Volt már több gazdája — de inkább csak használója — valamennyien olyan szervek, amelyek az épület állagán nagyon keveset, vagy éppen semmit sem tudtak javítani. Így volt már a Beton-útépítő Vállalat munkásszállása, magyar írók alkotóháza, Turistaházakat Kezelő Vállalat turistaháza, Mezőgazdasági Szakiskola, Úttörőtábor. Jelenleg ismét gazdátlan. A befektetett pénznek a józan ész szerint előbb-utóbb meg kell térülnie, akár közvetlen, akár közvetett formában. Közvetlen hasznosítás elképzelhető elsősorban bányászudültetés, gyermekudültetés, szakoktatási intézmény elhelyezése formájában. Közvetett hasznosítása lehetne az általános idegenforgalmi tevékenység. A kettős hasznosítás sem elképzelhetetlen, mert az üdültetés mellett megférne a kiránduló-forgalom is. Az oroszlányi közönségnek eddig is legkedveltebb kirándulóhelye volt itt, kézenfekvő, hogy a hasznosítást is erről az oldalról kell megközelíteni.

A MAJKI KOLOSTOR ÉS KÖRNYEZETÉNEK MEGMENTÉSE

Ahhoz, hogy ez a hely méltó legyen a *nevezetesség*, még tovább a *híresség* rangjára, a következő intézkedések kellenének:

1 Mindenekelőtt ki kellene sajátítani és a városi tanács kezelésébe kellene adni a majki kolostort környező mintegy 400 ha állami erdő- és mezőgazdasági területet, a Repülőtértől a volt Oroszlány—Tatabánya kötelpálya vonaláig. Elképzelhető az is, hogy az erdőt az Erdőgazdaság dotáció ellenében külön üdülő-erdőként kezelné, száraló üzemmódban. A jelenlegi üzemterv szerint körülbelül 6 millió forint értékű fahasználatot lehetne 10 éven belül gyakorolni. Ez a száraló vágások miatt eltolódhat 15 évre, de egy ilyen erdészkerületnyi kis erdőgazdaság még így is fenn tudja magát tartani, sőt olyan hasznot is produkálhatna, ami bőven fedezné az erdőterület park jellegű üzemeltetését. Ha szakmáját értő és szívvel-lélekkel erdész szakemberre bízzák e kis terület kezelését, bizonyos, hogy nem lesz „ráfizeteses” üzem.

2 A volt barátcellákból az Eszterházy uradalom egykori cselédjeit, alkalmazottjait Oroszlány városba be kellene költöztetni. Hangsúlyozni kell, hogy a műemlék-épület csak a barátcellákkal együtt érdekes, akár üdülő, akár idegenforgalmi szálloda lenne a főépület, illetőleg az egész komplexum. A kis cellaházak jelentenék éppen az üdülés vagy a turisztika nagy élményét és varázsát.

3 A központi kastélyépületet fel kellene újítani, meghagyva az épület stílusát és műemlékrészeit. Restaurálni kellene a freskókat, a még meglévő festményeket. Fel kellene kutatni azokat a műtárgyakat, könyvtári anyagot, ami ma nagyjából a tatai Kuny Domokos Múzeum, vagy a volt Eszterházy uradalom alkalmazottainak birtokában van, s ezeket állandó kiállításként a helyszínen kellene elhelyezni.

4 Fel kellene újítani a kastélyhoz tartozó mintegy 10 kh-nyi parkot. A park területén álló nyári vendéglőt a tervezendő hétvégi-ház telep, vagy a camping területére kellene helyezni. Ki kellene tisztítani az ún. Felsőmajki tó medrét és a befolyásnál a további iszapoldás elkerülése végett mindkét befolyó ágra egy-egy vízderítő medencét kellene építeni. Ki kellene jelölni a tűzrakó, szalonnasütő helyeket, az erdőben a pihenők helyeit, azokat padok-

kal ellátni, helyenként „esőbeálló”-ernyőket, esetleg filagóriákat létesíteni. Az erdőben már meglévő utakat sétautakká kellene kiképezni, s meg kellene tiltani azokon a járművek közlekedését.

5 Ki kellene jelölni és kavicssal felszórni az autóparkoló helyeket, meg kellene tervezni a Madárhegyen fekvő telkek közművesítését. A továbbiakban a víkend-telkek értékesítését és azokon folyó építkezést különleges hatósági hozzájáruláshoz kellene kötni. Ha csak a táj hangulatába illeszkedő és arányos nagyságú építményt engedélyezne a hatóság, elkerülhető lenne, hogy szerszámosbódék, rozsdás bádoglemezzel vagy kátránypapírral fedett putrik „ékesítsék” a tájat.

6 A Tata—Székesfehérvár fő közlekedési út mentén levő eperfasort mint a tájba nem illőt, ki kellene termelni. Mögötte már ott állnak a fiatal fenyvesek, az eperfák bozontos koronája elveszi ezeknek a látványát. Az út mentén éktelenkedő homokbányát be kellene tölteni. A volt majki temetőt — ahova ma már nem temetkeznek — illő környezetbe kell helyezni, megfelelően körül kell fásítani. Az út mentén van az állami gazdaságnak két kisebb gazdasági épülete és egy-két „major”-beli lakóház. Ezek egyrésztében a komplexumhoz tartozó karbantartó műhelyeket, fácánkezelőket stb. lehetne elhelyezni, másrésztükben pedig — a fő műemlék stílusához igazítva külsejüket — az üdülő-komplexum dolgozóinak lakásai lehetnének. Fel kellene újítani a Felső-tó gátja tövében fekvő vízimalmot, a mechanizmus felhasználható lehetne vízszivattyúzásra vagy egyéb hasznos tevékenységre. A mellette levő molnár-lak tatarozása után a Vértes-vidék népművészeti tárgyainak, helyi használati tárgyainak skanzen-szerű bemutatóhelye lehetne. A kastélyépülettel szemben, a műút északkelet felé eső oldalán a műemlékre való kitűnő rálátással bőven volna hely a kisajátítandó igen kevés hozamú szántóterületen camping és sportpályák kialakítására. Nagyon kedvező lehetne a környezet edzőtábor létesítésére. A camping legszükségesebb épületeit — mosdó, W. C., főzőhely stb. — az első lépcsőben meg is kell építeni. Fokozná az üdülőkörzet hangulatát, ha a megjelölt mintegy 400 hektár erdőt és mezőt vadvédelmi kerítéssel vennék körül. Az ily módon létesített vadaskertszerű területen őz, fácán, nyúl, fogoly, vízivad, esetleg igen korlátozott számban nagyobb vad is tartható lenne, amely azonban nem képezhetné vadászat tárgyát.

7 A tervezett üdülőkörzet erdőállományát alkotó fafajok: cser 60%, kocsányos tölgy 10%, kislevelű hárs 15%, gyertyán 5%, akác 5%, erdeifenyő 5%. Ezek arányát a fenyő javára, a cser rovására az idők folyamán változtatni kellene. A területen levő tavak turisztikai horgászat céljára felhasználhatók lennének, különösen a Felső-tó, amely fekvésénél, biológiai körülményeinél fogva a hazai pisztrángos vizek egyik legkiválóbbja lehetne.

Az előkészítő munka igen sokrétű és sok gondot adó lenne. A komplex hasznosítás a továbbiakban nagyon gondos és szakszerű erdészeti munkát kívánna. Kellő propagandával már fel lehetne hívni a hazai és külföldi közönség figyelmét hazánk e gyöngyszemére, s a konkrétan jelentkező igényhez mérten lehetne azután fejleszteni a helyi közlekedést, vendéglátóipari létesítményeket, kereskedelmi egységeket.

Ma, amikor az emberek egy-egy balatoni, Velencei-tavi, Duna-kanyari üdülőtelekért irreálisan magas árakat fizetnek és ennek ellenére már szinte talpalatnyi földet sem lehet ezeken az üdülőhelyeken vásárolni, úgy érzem nem volt haszontalan felhívni a figyelmet arra, hogy ki lehet egyéb helyeken is alakítani hasonló vagy egyenértékű üdülőhelyeket, amelyek ma még kihasználatlanok.